

ПОРТРЕТ НА ТОМЕ МАНЧЕВ: МАКЕДОНСКИ КОМПОЗИТОР, ИСТАКНАТ ПЕДАГОГ И МУЗИЧКИ ДЕЕЦ

Валентина Велковска-Трајановска¹, Стефанија Лешкова-Зеленковска²

¹ Музичка Академија, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
valentina.trajanovska@ugd.edu.mk

² Музичка Академија, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
stefanija.zelenkovska@ugd.edu.mk

Со портретот на македонскиот композитор Томе Манчев ја одбележуваме неговата јубилејна и последна седумдесетта година од животот и богатата творечка и педагошка дејност (1950-2020). Томе Манчев беше истакнат композитор со исклучително творештво; педагог кој целосно и несебично им се посвети на студентите до последниот момент од својот живот; музички писател и истражувач кој поставуваше параметри каков треба да биде ликот на стручно и квалитетно изработен труд и активен општествен деец.

Томе Манчев беше човек целосно посветен на музиката со исклучителна професионалност. Композитор и професор што приоѓаше кон секој проблем со перфекционизам со стремеж тоа што ќе се изработи и создаде да биде совршено, беспрекорно, а во неговите дела совршенството го исполнуваше со длабока емотивност, со силни чувства, јасна национална определба, која произлегуваше од неговата бескрајна почит за музичкото наследство на македонското поднебје, и мислата водилка „да се осмисли нешто ново што не е досега создадено“. Кон сите прашања, дела, трудови... композиторот Манчев приоѓаше на единствен, за него препознатлив, и непопустлив начин, секој збор, секоја мисла, секоја нота да бидат избрани откако најмалку дваесет пати ќе се осмислат, проверат, прегледаат сè дури не го добијат своето идеално место, а со тоа и значење.

Кратка биографија

Томе Манчев е роден во Гевгелија 1950 година, каде што завршува основно и гимназиско образование, по што се запишува на Високата музичка школа каде што најпрвин дипломирал на педагошкиот (1973), наставно-теоретскиот (1975) и композиторскиот оддел (1979) во класата на академик проф. Властимир Николовски.

Во 1977 година го следел летниот курс по композиција во Грожњан – Р Хрватска под водство на Великиот Витолд Лутославски од Полска, кој за списанието „Звук“ ќе изјави: „Од југословенските композитори, најголем впечаток ми остави младиот колега од Скопје (Томе Манчев), кој се служи со смели и неочекувани модуси во своите остварувања“. Во 1978 година учествува на интернационалниот курс по композиција во г. Олштин – Полска под водство на: Витолд Лутославски, Маријан Борковски, Влодзимир Котонски, Зигмунт Краузе, Богуслав Шефер, Збигниев Руджински, Тадеуш Натансон сите од Полска и Nigel Osborne – Англија. Импресијата која Манчев ја остава врз овие композитори резултира со предлогот на В. Лутославски, на неговиот авторски концерт да се дополни програмата со првиот став од клавирската соната на тогаш младиот композитор Томе Манчев.

Понатаму образованието го продолжил на Музичкиот факултет во Прага и тоа 1980 – 1981 година во вид на студиски престој, а од 1982 до 1988 дипломирал на највисокиот степен на студии: Уметничка аспирантура на Прашкиот музички факултет од областа композиција под менторство на професорите: Јиржи Дворжачек и Јозеф Церемуга. Проф. д-р Томе Манчев по вторпат со титулата

доктор на музички науки но овој пат доктор по уметнички науки втор степен се стекнал во 1999 година на државната музичка академија „Панчо Владигеров“ во Софија – Р. Бугарија, под менторство на проф. д-р Димитар Сагаев. Неговата докторска дисертација под наслов „Движењето, суштински елемент во симфониското творештво“ добива високи оценки, кои се огледаат во рецензиите на повеќе видни професори на софиската музичка академија.

На 12 април 2020 година замина достоинствено, тивко и скромно, како почитуван творец и човек што живееше со огромен жар за создавање, работење и пренесување на своето знаење на идните генерации.

Проф. д-р ТОМЕ МАНЧЕВ, композитор

Томе Манчев е претставник на македонската национална композиторска школа, со извонредно значаен творечки опус, со многу изведени, снимени и печатени дела во земјата и странство. Неговата оркестрациска техника, длабоката инспирираност од изворите на народната музичка традиција, спретно постигнатата колоритност преку мошне оригиналните хармонски склопови, а не помалку значајната полифона техника, се атрибути произлезени од неговите студиски познавања на сите стилски композиторски и оркестрациско-оркестарски техники од барокот па сè до најсовремените светски текови.

Музичките инструменти и поместувањето на нивните изведувачки можности претставува врвен приоритет на современиот композитор. Манчев на ова рамниште успева со успех да ја спои македонската музичка традиција со најавангардните светски достигнувања низ јазикот на музиката и „чистите“ тонови.

Хронолошки редослед на творештво

1. 1973 „Девет минијатури“ за пијано
2. 1974 „Земја од камен“ (мешан хор) – текст: Анте Поповски
3. 1974 „Три обработки“ за женски хор со солист – народни
4. 1974/5 „Санаториумска балада“ (циклус за глас и пијано) – текст: Матеја Матевски
5. 1975 „Контрасти“, циклус за виола и пијано
6. 1975/6 „Свита“ за пијано
7. 1976 „Два става“ за виолончело и пијано
8. 1976 „Војна“ (мешан хор и рецитатор) текст: Јован Котевски
9. 1977 „Соната“ за пијано
10. 1977 „Жетварска“ (мешан хор), текст: Ј.Котевски
11. 1978 „Симфониета“ за симфониски оркестар
12. 1978 „Три скици“ за дувачки квинтет
13. 1979 „Славјанофонија“ ораториум за солисти, хор и оркестар, текст: Илија Цацев и Славко Јаневски
14. 1979 „Симфонија бр.1“ за камерен хор и обоа – неутрален слог
15. 1980 „Соната“ за виола и пијано
16. 1981 „Симфониска поема“ за голем симфониски оркестар
17. 1981 „Соната“ за обоа и пијано и шест играчи
18. 1981 „Марш на велосипедистите“ за детски хор, текст: И.Цацев

19. 1981 „Танец“ за ударни инструменти и пијано
20. 1981 „1014 година“ за мешан хор, текст: Илија Карајанов
21. 1984 „Цветови на слободата“ циклус за глас и пијано, текст: И. Карајанов
22. 1985 „Зошто имам“, текст: Љупчо Трајковски, детска песна
23. 1985 „Концерт“ за виолина и оркестар
24. 1986/7 Симфонија бр.2 „Паганови“ за голем симфониски оркестар и солист-баритон
25. 1987 Кантата „Татковина“ за оркестар, хор, солист и рецитатор на текст: Васил Икономов, Горги Поповски, Марија Кукубајска
26. 1988 „Симфонија“ бр.3 за гудачи
27. 1989 „Соната“ за виолина и пијано
28. 1994 „Стара песна“ концертни сцени за симфониски оркестар
29. 1998/9 „Интрада и капричо“ за сопран, виолина, чело, кларинет и пијано
30. 2000 „Песна и танец“ за гудачки оркестар
31. 2001 „Егзодус 2001“ за голем симфониски состав
32. 2002 „ДД...“ за соло флејта
33. 2002/3 „Каденца и кода“ за флејта, кларинет и фагот
34. 2002/3 „Монолог и Дијалог“ за соло фагот
35. 2001/4 „Симфонија – Реквием“ за четворен симфониски состав, сопран и рецитатор, текст: Томе Манчев
36. 2009/10 „Пискотници“ – за обоа, кларинет, фагот, виолина, виолончело, пијано и ударни инструменти
37. 2007/13 „Свечен херојски танец“, за дувачки воен оркестар

Во неговото творештво, од аспект на музичкиот тематизам, доминира процесот на приближување на македонската музичка традиција до најсовремените композиторско – творечки достигнувања, со што Томе Манчев негува индивидуален стил и јазик како негов личен творечки печат.

Делата на композиторот д-р Томе Манчев се изведени на повеќе манифестации и концерти во Македонија. Исто така неговите дела се изведени и во сите републики на поранешна Југославија: Србија, Хрватска, Словенија, Босна и Херцеговина, потоа низ европските центри и светот: Р Чешка, Р Полска, Р Кина, Р Русија, Украина, Албанија, Узбекистан, Австрија, Франција, Австралија, САД, Бугарија и др.

Аудио записи од творештво на композиторот Томе Манчев

ЦД - авторски:

- Од композиторскиот опус на Томе Манчев – СОКОМ (2010)
- Од композиторскиот опус на Томе Манчев – СОКОМ (2015)
- Од композиторскиот опус на Томе Манчев (двојно) – СОКОМ (2019)

ЦД од музички уметници:

- Од уметничкиот опус на флејтистот Илија Зимбо - „ДД... за соло флејта“
- Од уметничкиот опус на алтот Милка Ефтимова - „Санаториумска балада“, исполнуваат: Милка Ефтимова и Евушка Трпкова – Елезовиќ, пијано
- Од уметничкиот опус на камерното дуо Љубиша Кировски виолина/виола и Маја Шутевска-Кировска пијано - *Sonata Lamentoso*
- Пијано записи на Снежана Анастасова Чадиќовска – *Sonata за пијано*

ЦД од разни институции:

- Македонски вознес – Симфониска музика на XX век од македонски композитори во издание на Македонска филхармонија - „Стара песна – концертни сцени за симфониски оркестар“, диригент Борјан Цанев (2000)
- Концертна снимка на Камерен гудачки оркестар „БАНКИА“ Р Бугарија, диригент Емил Јанев – Р Бугарија, - *Симфонија за гудачи*, концертна изведба ДММ2000, издание СОКОМ
- Македонска музика за гудачки оркестар во изведба Солисти на Нижниј Новгород - „*Песна и танец*“ за гудачи, издание СОКОМ
- Македонска камерна музика со разни изведувачки состави - *Соната Lamentoso* за виолина и клавир и *Три скици за дувачки квинтет*, издание СОКОМ
- Македонска хорска музика - „*Жетварска*“ за мешан хор, издание СОКОМ
- Македонска камерна музика за различни изведувачи - „*Интрада и Капричо*“ за виолина, виолончело, кларинет, пијано и сопран, издание СОКОМ
- ДММ 2012 - *Три скици за дувачки квинтет*, исполнува Анкара дувачки квинтет - Турција, издание СОКОМ
- Македонска музика 6 - симфониска музика - „*Егзодус – 2001*“ за голем симфониски состав, издание СОКОМ
- 35 јубилеј на ДММ - „*Егзодус - 2001*“, издание СОКОМ
- Денови на македонска музика 2008 - музика за гудачки оркестар, е присутно „*Песна и Танец*“, издание СОКОМ

Печатени партитури од композиторот Томе Манчев

Партитурни изданија:

- *Санаториумска балада* за глас и пијано, издание ЗКМ (1983)
- *Соната за пијано*, издание ЗКМ (1985)
- *Шест минијатури* за пијано, збирка „*Пиеси од југословенски композитори*“ издание „Музика“ - Москва (Русија, 1988) стр. 32 - 38
- *Девет минијатури* за пијано, Збирка 2, издание СОКОМ (1996) стр.18-30
- *DD-соло флејта* издание СОКОМ (2003) стр. 23-30
- *Монолог и дијалог* за соло фагот, издание СОКОМ (2003) стр. 71-76
- *Интрада и капричо* за сопран, виолина, кларинет, виолончело и пијано, издание СОКОМ (2003) стр. 95 -112
- *Стара песна* - концертни сцени за симфониски оркестар, издание СОКОМ (2000)
- Симфонија бр.2 *Паганофонија*, подготвен оркестарски материјал во Прага - Чешки музички фонд (1988)

Проф. д-р ТОМЕ МАНЧЕВ, музички педагог,

Како педагог, д-р Томе Манчев претставуваше пример за активен, ангажиран и многу искусен професор кој своите знаења со успех ги пренесуваше на студентите од композиторскиот, диригентскиот, музиколошкиот и одделот по музичка теорија и педагогија, по предметите: композиција, оркестрација, познавање музички инструменти, основи на оркестрацијата, оркестрациски стилови, техники на komponирање во музиката на XX век, анализа на музичко дело, методологија на научно истражување и други.

Педагошката дејност на проф. д-р Томе Манчев се одвива од 1979 година, најпрво во средно стручно музичко образование, а од 1990 е избран за доцент на ФМУ. Професор д-р Томе Манчев од 2000 година води менторство и на трет циклус студии.

Од неговата композиторска класа произлегоа композиторите Валентина Велковска -Трајановска, Михајло Штерјев, Вулнет Таири и Борис Светиев.

На постдипломските студии во чија класа магистрираа: Валентина Велковска-Трајановска (Теорија на оркестрација), Гоце Гавриловски (Теорија на оркестрација), Драган Даутовски (етномузикологија), Дејан Зафировски (Теорија на оркестрација), Томислав Таневски (музичката терапија), Гаши Куштрим (композиција Р Косово), Вулнет Таири (композиција), Душко Спасовски (Теорија на оркестрација), Иван Васиќ (композиција Р Србија).

На студиите од трет циклус со проф. д-р Томе Манчев како ментор докторираа: проф. д-р В. Велковска-Трајановска (композиција), проф. д-р Марија Ѓошевска (хармонија-интерпретација), проф. д-р Владимир Талевски (методика на музичка настава), вон. проф. д-р Томислав Таневски (музичката терапија), проф. д-р Драган Даутовски (музичка археологија), и д-р Огненка Герасимовска (интерпретација--музичка теорија).

Учесник во многу активности при Педагошкиот завод на Македонија создавање на програми за средно музичко образование и рецензент на учебници за основно, средно и високо музичко образование.

Републичкиот педагошки совет на VIII-та седница одржана на 19.03.1993 одлучи да му додели звање: *Особено истакнат педагошки работник* на проф. д-р Томе Манчев, со образложение за постигнати значајни резултати во остварувањето на целите и задачите на воспитанието и образованието.

Проф. д-р ТОМЕ МАНЧЕВ, музички деец

Проф. д-р. Томе Манчев е автор и на повеќе трудови сврзани со различни музиколошки или творечки аспекти, објавени во повеќе списанија, меѓународни зборници, и сл.

- Манчев, Т. (1986) *Властимир Николовски во современоста на Македонското музичко творештво* (ракопис)
- Манчев, Т. (1996) *Влијанието на Македонското народно творештво врз инструменталната продуктивна музичка мисла*. Скопје: МАНУ
- Манчев, Т. (1996) *Опитото поглавие од трудот „Движењето суштински елемент во симфониското творештво*. Софија: Музикални хоризонти - списание за музика и балет
- Манчев, Т. (1998) *Научни аспекти за потеклото на Големiot австриски диригент Херберт фон Карајан*. Струга: СМЕ – ЗАМП
- Манчев, Т. (2005). *Традиционалните народни музички инструменти инспирација за Македонските композитори од XX и XXI век*. Скопје: ФМУ-IRAM
- Манчев, Т. (2004) *Тодор Скаловски (1909-2004)*. Скопје: МАНУ
- Манчев, Т. (2011) *Анализа на музичко дело*. Штип: УГД, Годишен зборник, год.2, бр.2, стр.33-44
- Манчев, Т. (2012) *Харизмата на Великиот Витолд Лутославски*. Скопје: Музика, бр.12, 2012, стр. 15-26
- Манчев, Т. (2012) *Движечко-мобилниот фактор во вториот став од кантатата „Сердарот“ кај композиторот Властимир Николовски*. Струга: СМЕ

- Манчев, Т. (2013) *Формата на вториот став од кантатата „ Сердарот“ на композиторот Властимир Николовски*. Скопје: Музика, бр.19, 2013, стр. 65-76
- Манчев, Т. (2013) *Движењето, суштински елемент кај науката за оркестрација*. Скопје: Просветно дело, бр.1, 2013, стр.13-26
- Манчев, Т. (2013) *Елементи на музичкото творештво спроведени низ движењето во науката за оркестрација*. Скопје: Просветно дело, бр.2-3,2013, стр.13-28
- Манчев, Т. (2013) *Фактори кои овозможуваат движење при науката за оркестрација*. Скопје: Просветно дело, бр.4, 2013, стр.53-68

- Исто така Томе Манчев е еден од авторите на монографијата за Тодор Скаловски, издадена 2003 година од фондацијата на Трифун Костовски – МАНУ.

- СОКОМ во 2001 година го издаде трудот на Манчев: „Движењето, суштински елемент кај симфониското творештво“. „Манчев како истражувач пројавува аналитички квалитети и успева да ги сврзе музичките компоненти: формообразување, тематизам, драматургија, хармонија, полифонија, движечкиот фактор и оркестрација со крајниот резултат – емоционалното воздејствие кое што секогаш е врзано со професионалното мајсторство во „лабараторијата на творечката личност“ (проф. Васил Казанџиев – диригент и композитор на Софијската академија „Панчо Владигеров“, од личната архива на композиторот).

Рецензент на стручни и научни трудови во специјализирани музички списанија во земјава и странство:

- Vrandecic, T. Juric, S. (2015) *Interpretativne mogućnosti gitare u nastavi na učiteljskim fakultetima*
- Migic-Vlatkovic, D. (2015) *Konstruktivizam kao metoda analize umjetničkog djela*
- Starc, B. (2015) *Analiza tvorbene ekspresije glazbenoga djela kao sredstvo objektivnoga umjetničkog vrednovanja*
- Peteh, I. (2015) *Prostor glazbenog vremena*

Монографија со трудови од специјализирани уметнички и научни конференции: “Poučavanje umetnosti u 21. Stoljeću” -Učiteljski fakultet Sveučilište u Zagrebu - 2015

Творештвото на композиторот д-р Томе Манчев е предмет на анализа на повеќе композитори, музиколози и теоретичари:

- Академик Властимир Николовски во списанието Културен живот бр. 9-10 од 1988 статија „Творештвото на Томе Манчев“
- Марко Коловски во „Македонски композитори и музиколози 1947-1992“ во издание на СОКОМ (1993), стр.153-154
- Сотир Голабовски во „Историја на македонска музика“ (1999) во издание на Просветно дело, стр.158-159
- Јовановски Зоран (дипломски труд, музикологија 2000) „Томе Манчев во современото Македонско музичко творештво“
- Марко Коловски во трудот ALL’ INFINITO (2009) во издание на СОКОМ на стр.122 – „Томе Манчев: На изворот на Полската школа на дваесеттиот век“

- Душко Спасовски (магистерски труд, теорија на оркестрација 2013) „Употребата на музичките инструменти во делото Стара песна – концертни сцени за симфониски состав“ од Томе Манчев
- Марко Коловски во монографијата „47 Македонски композитори“ (2013) во издание на СОКОМ, стр.150-153

Општествена активност

- пет мандати член на управниот одбор при Филхармонија,
- два мандати член на собранието на ЗАМП,
- три мандати член на управниот одбор на ЗАМП,
- осум мандати член на претседателството на СОКОМ.

Награди и признанија

- „Делото *Егзодус* - 2001 во 2002 година со наградата „Панче Пешев“ за најдобро македонско дело во изминатата година доделена од СОКОМ,
- „Симфонија бр.2 - *Паганофонија*, за симфониски оркестар и солист баритон во 1989 година со наградата „Панче Пешев“ за најдобро македонско дело во изминатата година доделена од СОКОМ,
- *Стара песна* - концертни сцени за симфониски оркестар“ во 1996 со наградата „Панче Пешев“ за најдобро македонско дело во изминатата година доделена од СОКОМ,
- Повеќе хорски дела на Томе Манчев се носители и на награди на „Хорските тетовски одсиви“ во повеќе наврати, и на „Хорските смотри“ во Кавадарци,
- Делото *Концерт за виолина и оркестар* е наградено од страна на Собранието на Републичката заедница на култура 1986,
- Делото Симфонија бр.2 - *Паганофонија* за симфониски оркестар и солист баритон е наградено од страна на Собранието на Републичката заедница на култура во 1989,
- Здружението на музичките и балетските педагози на Република Македонија на проф. д-р Томе Манчев му ја додели награда за *животно дело* од областа на музичката педагогија за 2014 год.
- Сојузот на композиторите на Македонија, за долгогодишни остварувања на композиторот Томе Манчев му ја додели наградата „*Трајко Прокотиев*“ за *животно дело* за 2015 год.
- Особено е значајно што Македонска филхармонија 1994 год. по повод педесет годишниот јубилеј нарача од композитор Томе Манчев дело со пократка димензија. Така настана делото „*Стара песна – концертни сцени за симфониски оркестар*“.
- Благодарница од ЗАМП (2007),
- Благодарница од ДМБУЦ „Илија Николовски – Луј,, (1987) и (2007),
- Диплома од Музичка младина на Скопје (1978),
- Благодарница од Центарот за детско уметничко изразување „Џунџуле (2011).